

bär något spår af den Tyska, lärda tungörligheten; hvarföre äfven den omskrifning på Franska språket af Inledningen, som Förf. lät trycka i *Revue des deux Mondes*, af de klara Fransmännen ansågs vara något dunkel. Utan tvifvel skall väl en fullständig Svensk öfversättning snart sätta den vettgirige läsaren i tillfälle att tillegna sig arbetet i ett bekantare språk.

J. V. S.

10

25 ESTLÄNDSKA LITTERATURSÄLLSKAPET.

Litteraturblad n:o 7, juli 1848

Flera landsmän torde i dessa dagar hafva haft nöjet mottaga exemplar af »Die Litteratur der Geschichte Liv- Ehst- und Curlands aus den Jahren 1836 bis 1847 nebst einem Anhang über *die Wirksamkeit der Ehstländischen literarischen Gesellschaft* von 1844 bis 1847» herausgegeben. von Julius Paucker. Dorpat 1848.

De tre nämnda provinserna, hvilkas folkmängd tillsamman tagen är föga större än Finlands, ega en mängd föreningar för litterära och allmänt nyttiga ändamål, de flesta likväl uppkomna under sednaste årtionde. Utom »Ehstl. Literarische Gesellschaft» i Reval, stiftadt 1842, finnes här »Der naturforschende Verein zu Riga», stift. 1844, »Gelehrte Ehstnische Gesellschaft» i Dorpat, stift. 1839, »Gesellschaft für Geschichte u. Alterthumskunde der Russischen Ostseeprovinzen» i Riga stift. 1834, »Lettischlitterär. Gesellschaft,» stift. 1827, »Kurländische Gesellschaft für Litteratur und Kunst» i Mitau stift. 1817, »Litterärisch-praktische Bürgerverbindung» i Riga, stift. 1803, och det äldsta, Livländische gemeinnützige u. oekonomische Societät,» som under en femtiårig verksamhet äfven arbetat för landets litteratur. Sistnämnda Societet eger flera filial-afdelningar på särskilda orter. Dessutom bestå åtskilliga landtbruks och industriföreningar; ett läkaresällskap (stift. 1822) och en konstförening i Riga. Äfven Bibelsällskaperna synas hafva uppstått först på sednare tider (ifrån 1830 ungef.), ehuru nu räknas i Kurland 60, i Livland lika många, i Estland 40 auxiliär-Bibelsällskaper under sex allmänna föreningar »Sections-comitäter», hvilka alla stå i förbindelse med Evang. Bibelsällskapet i Petersburg. Särskildt bör anmärkas, att äfven allmogen blifvit indragen i dessa sällskapers verksamhet. En för menige man i detta hänseende upplysande skrift på Estniska språket af Pastor Masing utsåldes inom ett par år, och en ny upplaga om 5 000 exemplar utgafs 1847. Ett Institut för döfstumma, tre räddningsanstalter för vanvårdade barn tillhöra äfven privata föreningar, som i skrift meddela underrättelser om sin verksamhet. Folkskolor till flera hundrade med deras lära-reseminarier tillhöra äfven sednaste tidens inrättningar. Såväl seminariernas föreståndare som presterskapet på landet publicera notiser om dessas inrättning och fortgång. Alla gymnasier och kretsskolor offentliggöra sina angelägenheter. Talrika upplysningar meddelas också af presterskapet om församlingarnes tillstånd, och förhandlingarne vid de alla år förekommande Synoderna gifva allmän öfversigt af kyrkans tillstånd och behofver.

Af allt synes, att äfven i Östersjöprovinserna en liflig anda för allmän bildning uppstått under sednaste årtionden. Medverkat dertill har säkert den mindre nära förbindelsen med Tyskland. Skriftstället, så länge det afsåg hela den Tyska läseverlden, måste afse från de

inskränkta föremålen inom landets egen krets, medan nu en litteratur för landet och om landet uppstått.

De skriftliga meddelandena ske dels i föreningarnes egna utgifna akter, sådana de flesta publicera, dels i särskilda skrifter, men till stor del äfven i tidningar och tidskrifter af mer eller mindre allmänt omfång. Det rikaste repertorium är »das Inland», ett veckoblad för Östersjö-provinsernas historie, geografi, statistik och litteratur, utgifvet af statsrådet *Dr. Bunge*, förut Professor i Dorpat, nu Borgmästare och Syndicus i Reval. Samma lärda historieforskare och jurist utgifver äfven ett »Arkiv» för Östersjöprovinsernas historie, i hvilket äfven juridiska afhandlingar inflyta. 10

Bland de anförda sällskaperna odlas allmogens språk, Estniskan, af »die Gelehrte Gesellschaft» i Dorpat och Lettiskan af »Lettischliterär. Gesellschaft.» Inom det förra verkar *Dr. Fählman*, den bekanta författaren till en Estnisk grammatik; i det sednare är *Dr. Nopiersky* en utmärkt verksam medlem. En af Pastor *Büttner* utgifven samling upptager icke mindre än 2 854 nummer Lettiska sånger, de flesta dock strofer af fyra verser. Äfven »Literärische Gesellsch.» i Reval räknar bland sina ledamöter en utmärkt kännare af de Finska språken, *Dr. Wiedemann*, som författat en Syrjänsk och en Tscheremissisk grammatik¹, äfvensom Pastor *Ahrens* i Kusal, känd ifröre för Estniska litteraturen och författare till en Estnisk grammatik. 20

Sistnämnde Sällskap är indeladt i sex Sektioner: för kunskap om fäderneslandet, för juridik, för litteratur och konst, för matematik, naturkunskap och medicin, för filologi och slutligen för pedagogik. De två förstnämnda Sektionerna illustreras af den redan nämnda *Hr. Bunge*, och af Sällskapets Vice-Ordförande, *Dr. Carl Julius Paucker*, »Gouvernements-pro cureur» i Estland, troligen författare till här anmälda skrift, af »Julius» Paucker. För öfrigt äro Sällskapets ledamöter kallade ur alla stånd, isynnerhet bland Skollärare, Prester och Jurister. Men äfven Handlande, konstnärer m. fl. träffas bland Sällskapets ledamöter. Denna det »litterära» Sällskapets fördomsfrihet, att tillkalla praktiska män i olika verksamhets grenar, har tvifvelsutan i hög grad främjat dess verksamhet. Sålunda hafva nemligen icke blott ett stort antal skriftställare i fosterländska ämnen blifvit framkallade, utan deltagandet för Sällskapets verksamhet har spridt sig till en vida större krets. Och det är i sanning förvånande att se, hvilken mängd material och kritik i dessa ämnen tillkommit under sednaste årtionde (1836–1847). Jemfördt med förhållandet i Finland kan således litteraturens skick i Östersjöprovinserna anses för högst blomstrande. 30 40

Både vid Sällskapets allmänna sammanträden och Sektionsmötena hafva talrika föredrag blifvit hållna i alla vetenskapens grenar, af hvilka en stor del sedan utgått i tryck, de till Sällskapets disposition ställda numera i *Hr. Bunges* nämnda »Arkiv.» En blick på *Hr. Pauckers* ifrågavarande resonnerande förteckning öfver den historiska litteraturen lärer genast, huru mycket lifligare, än i Finland, det litterära sträfvandet i Östersjöprovinserna är. De elfva åren hafva endast på detta fält bragt i dagen åtminstone ett och ett halft tusental skrifter, afhandlingar och uppsatser. Och då det här är fråga blott om landets historie, så inses lätt, hvilket vittnesbörd detta förhållande ger om den patriotiska andan i sagde provinser. 50

I Finland torde den närvarande tiden icke göra anspråk på att mäta sig med den, då *Porthan*, *Tengström*, *Bilmark*, *Gadd*, *Helenius* m. fl. så

¹ I samma språk således som *Dr. Castrén*.

träget samlade materialier för kännedomen om fosterlandet. Och likväl kan den tidens verksamhet icke uthärda någon jemförelse med, hvad som nu sker i Östersjöprovinserna. I vår tanke visar detta, huru mycket kraftigare en väckt allmän ande äfven på vetenskapens fält verkar, framför den lärdes enstaka ansträngningar.

Riga är visserligen en stad med 70 tusen invånare. Men den eger ingen offentlig lärd inrättning, ingen akademi, intet universitet. Reval har 23 tusen invånare och Mitau något mindre. Men Riga har mer än 80, Reval öfver 40 särskilda skolinrättningar. Och lärarene vid dessa synas verkligen anse för pligt, att genom vetenskapliga sträfvanden förkofra sig sjelfva och gagna sitt land, icke blott att lära ungdomen a, b, c. Hos oss deremot sätter man i fråga, om ens universitetsläraren bör känna sig förbunden till annan verksamhet, än den examina och föreläsningarne för dessa påkalla. Förunderligt är det också att se, huru i Östersjöprovinserna prester, jurister och läkare, militärer ja köpmän deltaga i vetenskapliga förhandlingar, både muntliga och skriftliga. Det är väl icke ett faktum, som ensamt tillhör nämnde land; det är tvärtom allmänt i alla mera bildade länder.

Men då vi med anledning häraf betänka oss på några af t. ex. Finlands jurister utgifna skrifter, så är det oss omöjligt att för sednaste årtionde uppgifva någon annan, än Hr. Nordströms bekanta och berömda arbete. Må andra uppsöka andra anledningar till detta förhållande. För vår del skulle vi sätta det deri, att de juridiska studierna hos oss icke äro vetenskapliga. Det är oss åtminstone svårt att förstå, huru ett juridiskt studium kan blifva vetenskapligt utan djupare kunskap i allmän Rätts och Statslära, utan komparativ lagforskning, utan kunskap i egna lagars historia, d. ä. utan studium af den äldre Svenska lagstiftningen ur dess källor, sjelfva lagarne. Också ingår icke fordran på någon sådan kunskap i den gängse föreställningen i vårt land om en skicklig jurist. Ja det torde blifva kinkigt att afgöra om icke den skicklighet, härmed menas, kunde vinnas utan andra förberedande studier, än ren innanläsning och förmågan att väl förstå Svenska; ehuru väl åter denna förmåga icke lätt vinnes utan förberedande studier.

Ehuru författare bland landets presterskap äro mindre sällsynta, måste man dock finna, att den egentliga teologiska litteraturen räknar lika få inhemska produkter som den juridiska. Vid prestbildningen har dock förhållandet varit annat, än vid den juridiska. Medan lagbok och lagsamling utgjort den studerande juristens allt, har teologie studeranden för idel förberedande studier sällan hunnit till sjelfva teologin. Ännu i prest och pastoralexamen ingå latinsk språkkunskap, geometri, aritmetik, allmän historie m. m., under det juristen vid sin embetsexamen åtminstone varit fri från all denna skolapparat. Vid universitetet i Dorpat har liksom vid de Tyska universiteterna en kandidat till prestandet, till den juridiska och administrativa statstjensten endast och allenast sin fachvetenskap att besörja. Den förre är genast inne på den nyare bibliska kritikens och dogmatikens strider; den sednare har att reda sig mellan Romersk och Tysk rätt, i Östersjöprovinserna ännu hänvisad till den Svenska okkupationens och lagstiftningens inflytanden. Men ett sådant studium måste ingifva vetenskaplig håg och anda; ty det hänvisar å ena sidan på en historisk utveckling, utan kunskap hvarom ämnet blir ofattligt, och påkallar å den andra det egna afgörandet öfver sannt och falskt, rätt och orätt. Sällan underlåter också derföre en Tysk teologie eller juris studiosus, att, drifven af sakens egen art, egna någon tid åt allvarliga filosofiska studier.

Och likväl måste det medgifvas, att denna provinslitteratur öfverhufvud är en drifhusplanta på den jord, den finnes. Kurerna, Liverna och Letterna samt Ehsterna hafva i den ringa del. Tyska litteraturen likasom Tyska språket är inflyttad, utan rot hos folken. Omkring år 1200 inträngde Tyskarne. Estländska andelen stod sedan någon tid under Dansk öfvervälde, men öfverhufvud bibehöllo sig Tyska riddarne till 1561, då Liffland kom under Polskt välde. År 1621 eröfrades dessa provinser af Svenskarne, tills de 1711 blefvo Ryssland underlydande. Tyska språket har fortfarit att utgöra undervisningens, litteraturens och den högre bildningens språk. Synligt är dock, att landets alla förhållanden utgöra föremål äfven för den Tyska befolkningens varma deltagande. Så finner man, såsom nämndt att landets historie och statistik varit ett synnerligt föremål för den litterära verksamheten, medan äfven Estniska och Lettiska språkens bearbetare synas tillhöra den Tyska stammen.

10

Till det Estländska litterära Sällskapets statistik särskildt hörer, att detsamma d. 24 Juni 1847 räknade 243 ledamöter. Ett offentligt bibliotek i Reval, som blifvit stäldt under Sällskapets vård, har sedan år 1844 förökats med ungefär 3 000 arbeten, så att det numera innehåller 9 000 särskilda, till en del stora, bandrika verk. Sällskapet har också grundlagt ett »Museum für vaterländische Alterthümer, Kunst u. Natur-Erzeugnisse.» Ett läsrum, som står öppet för ledamöterna, erbjuder mellan 30 och 40 periodiska skrifter jemte annan nyare litteratur, antingen förvärfvad för biblioteket eller af någon ledamot erbjuden till Sällskapets begagnande. Bland tidskrifterna nämnas äfven Schweglers »Jahrb. d. Gegenwart» och »Revue des deux Mondes». Äfven nämnda inrättningar måste, såsom lätt inses, göra Sällskapets verksamhet högst gagnelig.

20

J. V. S.

30

26 HR. A. A. LAURELLS »GENMÅLE» TILL UNDERTECKNAD.

Litteraturblad n:o 7, juli 1848

Herr Laurell har funnit sig så oroad af den anmälan af »Väktaren» 1847, H. 1 och 2, hvilken jag införde i Litteraturbladets sednaste årgång, att han egnat ett helt häfte till dess bemötande. Af detta häfte finner dess läsare tydligen, att min anmälan består af idel munväder, detta icke ens framträdande i logiskt eller grammatikaliskt begripliga ord och meningar. Hr. L. har dock ansett det nödigt, att på dess besvarande förlösa sin dyrbara tid, sin författaretalang och – hvad värre är – en så betydlig del af väktarens knapppa utrymme.

40

Jag medger, att Hr. L., såsom han fattat saken kunnat hafva tvenne skäl till svaromål. För det första anser Hr. L. sina afsigtens renhet vara i min anmälan ifrågakäld. För det andra förklarar han mig hafva origtigt framställt innehållet af den uppsats, »Pedagogiska Aforismer», som i det anmälda första häftet eger Hr. L. till författare.

Men hvad Hr. L.s i uppsatsen framställda påståenden angår, så lönade det i min tanke sannerligen icke mödan, att för deras försvarande taga allmänhetens uppmärksamhet ytterligare i anspråk. Desto mindre, ju mera betydelselösa Hr. L. finner mina anmärkningar. Att Hr. L. till sagde påståendens försvar försäkrar, att jag är en fiende till Finlands universitet, till vetenskapen och vetenskaplig forskning, att

50